

Михаил Булгаков
**Спиритистичка
сеанса**

ФЕЛТОНИ 1

Превела

НАДА УЗЕЛАЦ

БУКФАН

ИЗГЛЕДИ ЗА БУДУЋНОСТ

Сад, кад је наша несрећна отаџбина дотакла само дно срама и беде, на које ју је сатерала „велика социјална револуција“, многима од нас све чешће се јавља једна иста мисао.

Ова је мисао наметљива.

Нејасна и туробна – она искрсава у свести и одлучно захтева одговор.

Она је једноставна: а шта ће с нама бити?

Јавља се она природно.

Ми смо проучили своју недавну прошлост. О, врло добро смо проучили готово сваки тренутак у протекле две године. Многи, не само да су је проучили, већ су је и проклели.

Садашњица нам је пред очима. Таква је, да бисмо радије да их затворимо.

Да не гледамо!

Остаје будућност. Загонетна, неизвесна будућност.

Збиља: шта ће с нама бити?...

Недавно ми се пружила прилика да прегледам неколико бројева енглеског илустрованог часописа.

Дуго, као опчињен, гледао сам сјајно урађене слике.

И дуго, дуго затим размишљао...

Да, приказ је јасан!

Џиновске машине, у џиновским фабрикама, из дана у дан, грозничаво прождирући камени угаљ клопарају, лупају, разливају млазеве растопљеног метала, кују, исправљају, састављају...

Оне кују светску силу, одменивши оне машине, које су још недавно, сејући смрт и разарајући, ковале моћ победе.

На Западу велики рат великих народа је завршен. Они сад лижу своје ране.

Опоравиће се они, наравно, врло брзо ће се опоравити.

И свима којима се ум разбистрио, који не верују у то несрећно бунцање да ће се наша злокобна болест проширити на Запад и захватити га, постаће очигледан тај силовит напредак колосалног рада у свету, онај који ће западне земље винути у висине још невиђене светске моћи.

А ми?

Ми ћемо да каснимо...

Ми ћемо тако много да каснимо, да ниједан ововремени пророк, вероватно, неће моћи да каже кад ћемо најзад да их стигнемо и да ли ћемо уопште да их стигнемо?

Јер, ми смо кажњени.

У овом часу ми не можемо да градимо. Пред нама је тежак задатак – да освојимо, преотмемо сопствену земљу.

Обрачун је почео.

Хероји-добровољци отимају из руку Троцког педаљ по педаљ руске земље.

И сви, сви – и они који неустрашиво извршавају своју дужност, и они који се збијају у позадини, у градовима на југу, у тешкој заблуди верујући да ће посао спасавања земље моћи да прође без њих, сви жудно ишчекују ослобођење земље.

И она ће бити ослобођена.

Јер, нема земље без хероја, и недопустиво је мислити да је отаџбина умрла.

Али, биће потребно много борби, много проливене крви, јер све док иза злокобне фигуре Троцког, с оружјем у руци, и даље надиру безумници, они које је он насамарио, живота бити неће, него борба на живот и смрт.

Борба је неопходна.

И док тамо на Западу буду штектале машине напретка, код нас, с краја на крај земље, штектаће митраљеви.

Безумље у протекле две године гурнуло нас је на страشان пут, и застати не можемо, предахнути не можемо. Принели смо устима чашу страдања и испићемо је до дна.

Тамо на Западу блистаће безбројна електрична светла, пилоти ће парати освојени ваздух, тамо ће се градити, истраживати, штампати, учити...

А ми... Ми ћемо се тући.

Јер, нема силе која би могла то да промени.

Ми ћемо освајати сопствене престонице.

И освојићемо их.

Енглези, памтећи како смо, застирући поља крвавом росом, тукли Немачку и одвлачили је од Париза, позајмиће нам још шињела и чизама, да се што пре докопамо Москве.

И докопаћемо се.

Хуље и безумници биће отерани, растурени, уништени.

И рат ће се завршити.

Тада ће окрвављена, уништена земља почети да се усправља... Лагано, с муком да се усправља.

Они који се жале на „умор“, авај, биће разочарани. Јер, мораће још више да се „умарају“...

Прошлост ће морати да се искупи неизмерним радом, животом у тешкој немаштини. Да се искупи у преносном и дословном смислу речи.

Да се искупи за безумље мартовских дана, за безумље октобарских дана, за одметнуте издајнике, за изопаченост радника, за Брест, за сумануто коришћење машина, за штампање новца... за све!

И ми ћемо се искупити.

И тек онда, када буде већ прилично доцкан, почећемо поново понешто да градимо, да бисмо постали пуноправни, да би нас опет примили у версајске дворане.

Ко ће дочекати те светле дане?

Ми?

О, не! Наша деца, можда, а, можда, и унуци, јер замах историје је широк и она деценије „прелистава“ с истом оном лакоћом с којом прелистава и године.

А ми, представници злосрећног покољења, умирући као кукавни банкротери, бићемо принуђени да својој деци кажемо:

– Плаћајте, поштено плаћајте и вечно се сећајте социјалне револуције!

1920.

У КАФЕУ

Кафе у граду у позадини.

Под прекривен блатом. Измаглица од дуванског дима. Лепљиви прљави столови.

Неколико војника, неколико дама и веома много цивила.

На бини пијанино, виолончело и виолина свирају нешто распојасано.

Пробијам се између столова и седам.

Столу прилази госпођица у белој кецељи и упитно гледа у мене.

– Будите љубазни, дајте шољу чаја и два колача.

Госпођица ишчезава, затим се враћа и то с таквим изгледом као да ми чини услугу, ставља испред мене чашу са жутом течношћу и тањирић с два сува колача.

Гледам на шољу.

Течност по изгледу издалека подсећа на чај.

Жута, мутна.

Пробам качишицом.

Млака, помало слатка, помало одвратна.

Палим цигарету и посматрам публику.

За суседним столом, с грајом седа друштво: два господина, цивила, и једна дама.

Дама је лепо обучена, шушти свилом.

Цивили остављају најпријатнији утисак: високи, румени, ухрањени. Стасали за регрутацију. Одевени дивно.

На столу испред њих појављују се тањирић с колачима и три чаше кафе „на варшавски начин“.

Почињу да разговарају.

До мене у одломцима допиру речи цивила у лакованим ципелама, који седи ближе мени.

Глас забринут.

Чује се:

– Ростов... замислите... Немци... Кинези... паника... они су под шлемовима... сто хиљада коњице...

И опет:

– Ростов... паника... Ростов... коњица...

– То је ужасно – смркнуто говори дама. Али, очигледно, њу мало брину коњица од сто хиљада и шлемови. Она, жмиркајући, пуши цигарету и блиставим очима одмерава кафе.

А лаковане ципеле настављају да шапућу.

У мени се машта захуктава.

Шта би се догодило, ако бих одједном, чудом, као у бајци, добио власт над свом том господом цивилима?

Богами, било би то предивно!

Ту у кафеу, устао бих и, прилазећи господину у лакованим ципелама, рекао:

– Пођите са мном!

– Куда? – запрепашћено би упитао господин.

– Чуо сам како се бринете за Ростов, чуо сам како вас брине најезда бољшевика.

– То вам је ствар части.

– Пођите са мном – ја ћу вам омогућити да се одмах убројите у часне. Тамо ће вам одмах дати пушку и сјајну прилику да о државном трошку отпутујете на фронт, где можете да учествујете у одбијању свима мрских бољшевика.

Замишљаам шта би се после тих речи догодило с господином у лакованим ципелама.

Он би за трен ока остао без свог чудесног руменила, и залогај колача застао би му у грлу.

Пошто би се донекле освестио, почео би да мрмља.

Из тог неповезаног, али ватреног замуцкивања, испоставило би се, пре свега, да изглед вара.

Показало би се да је овај човек у цвату, румен, болестан... Очајно, непоправљиво, потпуно неизлечиво болестан! Има срчану ману, брук и најстрашнију неурастенију. Само чуду може да се припише та околност да он седи у кафеу, гута колаче, уместо да лежи на гробљу, где га са своје стране гутају црви.

И, на крају, он има лекарско уверење!

– Није то ништа – уздахнувши, рекао бих ја – и ја имам уверење, и чак не једно, него цела три. А ипак, као што видите, морам да носим енглески шињел (који, узгред да кажем, уопште не греје) и да сваког тренутка будем спреман на то да се одазовем у строј, или на некаква изненађења војног карактера. Обришите се с уверењима! Ви сами само што сте тако невесело осликали ствар...

Ту би господин ватрено мрмљао и почео да доказује да је он, лично, већ уведен у евиденцију и да ради на одбрани ту и ту.

– Вреди ли говорити о евиденцији – одговорио бих ја – доспети у евиденцију је тешко, а скинути се с ње и доспети на службу на фронт – за трен ока!

Што се тиче рада на одбрани, ви... како да се изразим... ви се варате! По свим спољашњим знацима, по целом вашем владању, види се да ви радите само на пуњењу својих цепова царским и донским новцем. То као прво, а као друго, ви радите на урушавању позадине, потуцате се по кафеима и биоскопима и уносите својим причама смутњу и страх, којима ћете заразити све око себе. Сложићете се и сами да из таквог рада на одбрани, ништа осим свињарије не може да испадне!

Не! Ви, нема сумње, нисте прикладни за тај посао. И једино што вам преостаје да урадите јесте да пођете на фронт!

Овде би господин почео да се хвата за сламку и изјавио да он ужива повластицу (син јединац покојне мајке, или нешто у том смислу) и, најзад, да он пушку у рукама не уме да држи.

– Бога ради – рекао бих ја – не говорите ни о каквим повластицама. Понављам вам, сад није до њих!

Што се тиче пушке, то је чиста глупост! Уверавам вас да нема ничег лакшег на свету него научити пуцати из пушке. То вам говорим на основу сопственог искуства. Што се тиче војне службе, шта да се ради! Ја такође нисам служио, а, ево, мора се... Уверавам вас да мене нипошто не привлачи рат и с њим неспокојства и несреће.

Али шта да радиш! Мени самом уопште није добро, али треба се навићи!

Садржај

1919.

Изгледи за будућност	7

1920.

У кафеу	10

1921.

Недеља просвете	16

1922.

Спиритистичка сеанса	25
Пустоловине Чичикова	36
Престоница у бележници	54
Раднички град-врт	76
Прогутани воз	80
Москва од црвеног камена	83

1923.

У театру Зимина	90
Корисница лорда Керзона	93
Белешке с пута	99

Шансон д'ете	104
Дан нашег живота	111
Немирно путовање	119
У школи градића III Интернационале	124
Случај Комаров	120
Тајне Мадридског двора	138
Како се разбио Бузигин	143
Степенице за рај	150
Под стакленим небом	153
Четири портрета	159
Језеро самогонке	169
Шаролика свакодневица	177
Златасти град	184
Новембра, 7-ог	206
Чувајте се кривотворења!	209
Тушта и тма	212

1924.

Гарави псовач	223
Стан на точковима	225
Египатска мумија	229
Брачна катастрофа	233
Златни дописи Ферапонта Ферапонтовича Капор- цева	235
Москва 20-их година	244
Бележница Белобрисова	261
Библифеција	269
Банана и Сидараф	271
Пропаст Шурке – опуномоћеника	275
Рат воде и гвозђа	277
Очекивани исплатилац	282
Главполит богослужење	285
Пас који говори	288

Колевка начелника станице	294
Нов начин ширења књиге	296
Пивска прича	299
Како се, обрачунавајући се с пијанством, председник обрачунао са железничарима	302
Електрично предавање	307
Робна кућа на точковима	311
Просвета с крвопролићем	316
Разговор пацова	319
Јесу ли га обесили или нису?	321
Незаслужена увреда	326
Прича Макара Девушкина	329
Невидљиве чизме	333
Ловци на главе	338
Седница у присуству члана	343
Како је школа отишла дођавола	348
По ком основу се предрадник оженио?!	351
Три копејке	353
Игра природе	355
Шопенова увертира	360
Прича о Поджилкину и прекрупци	363
Пустоловине покојника	366
Извештај с господарем императором	370
Прича радничког дописника о сувишним људима ..	372
Под гасом	375
Звуци полке неземаљске	376